

НОРТЪН ДЖЪСТЪР
ВЪЛШЕБНАТА
БУДКА

с илюстрациите на ДЖУЛС ФАЙФЪР

*На Анди и Кени,
които проявиха огромно търпение,
и
на Макс – за безупречния му стил,
а на Джоун – за живителния ѝ смях*

Съдържание

Въведение	9
1. Майло	13
2. По-далече от Очаквания	19
3. Добре дошли в Речникополис	34
4. Суматоха на пазара	47
5. Джаста-Праста	60
6. Историята на Скръбната Унилия	72
7. Царската гощавка	80
8. Шменти Бомбели доброволец	91
9. Всичко зависи от това как гледаш на нещата	99
10. Симфония от багри	107
11. Дисхармоний и Гюрултин	124
12. Безмълвната долина	141
13. Печални заключения	156
14. С Додекаедъра напред	167
15. И така до безкрайност	179
16. Ужасно мърлявата птица	187
17. Делегация по недружелюбното посрещане	205
18. Въздушната кула	217
19. Завръщането на Хармония и Мисъл	229
20. Довиждане и здравей	244

ВЪВЕДЕНИЕ

Като повечето хубави неща в моя живот, „Вълшебната будка“ беше написана по време, когато се опитвах да се измъкна от нещо друго, което трябваше да свърша в този момент. Някои хора са такива. Аз също. Сега ще ви обясня.

Когато се уволних от военна служба през 1957 г., дойдох в Ню Йорк и започнах работа в едно архитектурно бюро, за да натрупам опита, който щеше да ми е необходим, за да стана някой ден архитект. Такъв съм по професия и за такъв се смятам. Ако ме събудехте посред нощ и ме попитахте какво работя, най-напред щях да изтърся „архитект“, преди да кажа „писател“, „преподавател“ или нещо друго. Това не означава, че гледам на писателската и на преподавателската си дейност като на по-малоценни занимания. И двете са много важни за мен. Но именно архитектурата оформи световъзприятието и мисленето ми.

Докато работех в Ню Йорк (1958 – 1959), живо се интересувах от начина, по който хората виждат и преживяват средата, в която живеят – кое е онова, което ни кара да се чувстваме добре на едно място, а зле на друго, и как изграждаме нашите малки и големи градове. Хрумна ми, че може да бъде хем забавно, хем полезно да напиша книга за деца на тази тема. В края на краищата именно те със своята информираност и грижа ще въздействат в бъдеще върху обкръжаващата ни среда. Получих стипендия, за да напиша книга за гра-

доустройството и възприемането на градската среда, напуснах работа и с огромно желание се заех с колосалния труд да извърша проучване, каквото задължително предполага подобно начинание. Скоро обаче разбрах колко вярна е старата поговорка: „Реши ли Господ да те накаже, сбъдва желанията ти“.

След като поработих няколко месеца, се почувствах изтощен и объркан, затова реших да си отдъхна и за няколко седмици отидох край брега на морето, където просто се разхождах по пясъка. Но разбира се, за да престана да мисля за градоустройство, трябваше да намеря нещо друго, с което да ангажирам ума си. Както се разхождах, си спомних един разговор в ресторант отпреди около месец. Бях сам и очаквах да ме настанят, когато някакво десет-единайсетгодишно момче дойде и седна до мен. То първо помълча, а после изведнъж ме попита: „Кое е най-голямото число?“. Въпросът ме завари неподготвен. Децата много ги бива да задават такива въпроси. Попитах го кое според него е най-голямото число, след което му предложих да прибави към него единица. После момчето направи същото с мен. Продължихме да се редуваме и аз истински се насладих на този разговор за безкрайността, обаче в същото време осъзнах, че човек не може просто така да прескочи оттук – там. Бях заинтригуван и се върнах в спомените от моето детство и начина, по който тогава разсъждавах за загадъчните страни на живота. И така, започнах да съчинявам кратък разказ, както тогава смятах, за сблъсъка на едно дете с числата, думите, техните значения и други странни представи, които биват натрапвани на малчуганите.

Колкото повече пишех, толкова по-ярко в мен изплуваха усещанията и нещата, които са ме удивявали като дете. Защо трябваше да заучавам толкова много сведения, които сякаш нямаха никакво пряко отношение към живота ми в онзи момент? Трудността да разбереш све-

та и странния, лишен от логика начин, по който функционира. И най-вече огромното количество време, което посвещавах на това да не проявявам никакъв интерес към правенето или научаването на каквото и да било. Когато бях на десет години, ми се струваше, че нищо няма особено голям смисъл.

Продължих щастливо да си драскам и разказът ми набъбваше ли, набъбваше. Но най-хубавото бе това, че държеше книгата, върху която ужким трябваше да работя, далече от мислите ми. Продължих да пиша и накрая бях събрал в едно най-различни случки, разговори и герои, ала нямах представа накъде съм се устремил. Забавлявах се чудесно. Харесваше ми възможността да преобръщам нещата с главата надолу и с хастара навън и да се наслаждавам на всички тъпи вицове, каламбури и игрословия, на които ме беше научил баща ми, докато растях.

Като написах петдесетина страници, една приятелка ги занесе на неин познат редактор. След няколко седмици ми предложиха договор, за да завърша книгата. Божичко, сега това се беше превърнало в книга – и аз трябваше да я завърша. Вече не беше просто игра. Не аз владеех книгата, а тя мен! Започнах отначало, като се постарах максимално да забравя за сключения договор. Постепенно забавлението отново се появи. След около шест месеца принцесите бяха освободени, редът възстановен донякъде, или поне за известно време, и както Майло, така и аз бяхме научили това-онова.

Длъжен съм да кажа няколко думи за илюстрациите. Когато пишех книгата, делях огромен, но порутен мезонет в Ню Йорк със съквартирант – Джулс Файфър. По онова време Джулс тъкмо започваше професионалния си път. На него му стана интересно на какво се дължи това сноване напред-назад на горния етаж и от време на време четеше откъси и правеше скици за евентуални илюстрации. Те бяха невероятни и улавяха съвършено духа на

книгата. Решихме, че той ще я илюстрира. Но се появиха няколко дребни проблема. Имаше неща, които той просто не обичаше да рисува. Например географски карти. Аз лично много ги харесвам и дори ми се струва, че една от причините изобщо да напиша тази книга беше, за да вмъкна в нея географска карта – по подобие на приключенските книги на Артър Рансъм, които като дете обожавях. Така че картата е общо дело. Джулс не обичаше да рисува и коне. Към края на книгата, в епизода, в който Майло и принцесите биват спасени от демоните, войниците на Царството на мъдростта са на коне. В началните скици на Джулс те язدهа котки. След известно време това се превърна в игра – той се опитваше да измисли начин да нарисова нещата както на него му се искаше, а аз – да измислям неща, които максимално щяха да го затруднят. Например в Планините на невежеството има цял куп демони, които заплашват Майло. Едни от тях са Трите демона на компромиса: единият – висок и слаб, другият – нисък и дебел, а третият – пълно копие на другите двама. Незнайно защо те така и не се появиха в илюстрациите. Накрая все пак Джулс успя да ми отмъсти, като ме нарисова в образа на Дали (на страница 21) – нисък, пълен, оплешивяващ полуидиот в тога. Това беше много нечестно, защото всички знаят, че никога не съм носил тога.

Е, аз така и не се върнах към книгата за възприемането на градската среда, но най-странното е, че много от нещата, които бях обмислял заради нея, все пак успяха да се промъкнат на страниците на „Вълшебната будка“. И току-виж някой ден, когато се опитвам да изклинча от друго задължение, пак се върна към онази книга.

НОРТЪН ДЖЪСТЪР

1. Майло

Живееше някога момче на име Майло, което не знаеше какво да прави със себе си – и не само понякога, ами през цялото време.

Когато беше на училище, копнееше да е навън, а когато беше на открито, копнееше да е на закрито. Докато отиваше някъде, си мислеше за прибиране у дома, а по пътя за къщи си мислеше за излизане. Където и да се намираше, на него му се искаше да е някъде другаде, а щом стигнеш там, се чудеше защо изобщо си е правил труда. Абсолютно нищо не го занимаваше – камо ли пък нещата, които би трябвало.

„Според мен почти всичко е пълна загуба на време – каза си той веднъж, докато се прибираше умърлушен от училище. – Не виждам никакъв смисъл да се уча да решавам безполезни задачи, да изваждам някакви репи от други репи, да зная къде се намира Етиопия или как се пише „февруари“.

И тъй като никой не се стараше да му обясни, че не е прав, процесът на трупане на знания за него беше най-пропиляното време на света.

Докато ведно с бързите си мисли вървеше с бърза крачка (защото макар никога да не се тревожеше, че трябва да стигне там, закъдето се е запътил, той все пак обичаше да се добере до въпросното място по възможно най-бързия начин), на него му беше много чудно как понякога широкият свят може да ти се струва толкова малък и пуст.

„А най-лошото е – продължи да мисли все така

